

การจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร และครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สระบุรี เขต 1

Knowledge Management of Education Institutions According to
The Views of Administrators and Teachers under The Saraburi Primary
Educational Service Area Office1

สุภาวดี ลากเจริญ,* อภิสรรค์ ภาชนะวรรณ,** และประทุม ศรีรักษา***
Supawadee Lapcharoen, Apison Pachanavon, and Pratoom Sriraksa

Received: May 8, 2022 Revised: June 18, 2022 Accepted: June 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1. ศึกษาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรีเขต 1 และ 2. เปรียบเทียบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 จำแนกตามปัจจัย ส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 จำนวน 316 คน ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 38 ข้อ มีค่าความ เชื่อมั่น เท่ากับ 0.939 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบ ค่าที่ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่โดยใช้สูตรของเชฟเพ

ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการความรู้ของสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมาก ไปน้อย ดังนี้ 1) ด้านการแสวงหาความรู้ 2) ด้านการสร้างความรู้ 3) ด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ 4) ด้านการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ และ 2. การเปรียบเทียบการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ในภาพรวม จำแนกตาม ตำแหน่งวุฒิการศึกษา วิชยฐานะ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประสพการณ์ในตำแหน่ง การอบรม และขนาดของสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, ความรู้, ทัศนะของผู้บริหารและครู

* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

** วิทยาลัยนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

*** อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

Abstract

The objectives of this research were 1. to study knowledge management of educational institutions according to the perspectives of administrators and teachers of the Saraburi Primary Education Service Area Office 1, and 2. to compare knowledge management of educational institutions according to the perspectives of administrators and teachers of the Saraburi Primary Educational Service Area Office 1 classified by personal factors. The sample groups used in this research were 316 samples who were administrators and teachers of the Saraburi Primary Educational Service Area Office 1 and were randomized with the use of stratified random sampling method. The instrument used in data collection for this time was a questionnaire with a confidence value of 0.939. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation and t-test. One-way ANOVA Subsequent pairwise comparison using the Chef's formula.

The results showed that 1. knowledge management of educational institutions according to the views of administrators and teachers under the office Saraburi Primary Educational Service Area Area 1, in overall and in each aspect, were at a high level in all 4 aspects, arranged in descending order of averages as follows: 1) knowledge acquisition 2) knowledge creation 3) transfer knowledge and utilization and 4) knowledge collection and retrieval, 2. comparison of knowledge management according to the views of administrators and teachers of the Saraburi Primary Educational Service Area Office 1, the overall classification, classified by position, educational background, academic standing, differed statistically at .05 level, while experience in position, training, and size of educational institution had no different statistically significant at the .05 level.

Keyword: Knowledge Management, Knowledge, According to The Views of Administrators and Teachers

บทนำ

คุณลักษณะขององค์การยุคใหม่ คือ การแสวงหาโอกาสในการบริหารการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ ซึ่งการปรับระบบองค์การต้องพัฒนาระบบการบริหารให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างเต็มขีดความสามารถ โดยเฉพาะสังคมในปัจจุบันและอนาคตเป็นสังคมฐานความรู้ที่การเรียนรู้จากกระแสเปลี่ยนแปลงจากศตวรรษที่ 20 สู่ศตวรรษที่ 21 โดยกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาประเทศ การปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเตรียมคนในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนเป้าหมายของการเรียนรู้จากเน้นเพียงให้รู้วิชา เป็นรู้วิชาและพัฒนาทักษะที่ซับซ้อนที่เรียกว่า ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควบคู่กัน (วิจารณ์ พานิช, 2555, หน้า 45) สิ่งที่ต้องเผชิญไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือองค์กรการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีความรวดเร็วและรุนแรง ด้วยปัจจัยที่เกิดจากการก้าวกระโดดของเทคโนโลยีสารสนเทศที่พัฒนาอย่างต่อเนื่อง และความซับซ้อนของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการทำงานทั้งภายในและภายนอกองค์กร แนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ปฏิรูปเด็กที่มีสมรรถนะ เพื่อผู้ใหญ่ในอนาคต การปฏิรูปการบริหารจากบนลงล่าง (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2558) ทำให้องค์กรและหน่วยงานทั้งหลายต้องปรับท่าที เพื่อความอยู่รอดเพราะองค์กรเป็นสิ่งมีชีวิต ไม่ใช่เครื่องจักร โดยคนเป็นพลังขับเคลื่อนที่สำคัญ ซึ่งคนไม่ใช่ต้นทุนแต่เป็นทุนมนุษย์ หมายถึง คุณลักษณะด้านความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพ ความคิดสร้างสรรค์ (ซัจจันันต์ ธรรมจินดา, 2556, หน้า 22) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550, หน้า 1) กล่าวถึงความหมายของการศึกษา ตามมาตรา 4 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 2) การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560 หน้า ๑) โดยบทบาทของสถานศึกษาเป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียนและชุมชนมากที่สุด จึงต้องปรับเปลี่ยนให้สนองต่อการจัดการศึกษา

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) หน่วยงานที่ขับเคลื่อนการจัดการความรู้ที่เป็นระบบแบบแผนสู่สถานศึกษาในโครงการโรงเรียนระบบดีโรงเรียนมีคุณภาพทำให้เกิดสถานศึกษาที่มีคุณภาพจากการปฏิบัติการเป็นเลิศ ได้แก่ ด้านระบบดูแลช่วยเหลือ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ในการบูรณาการจุดหลักสูตรการเรียนการสอนแก่นักเรียนทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ เป็นต้น (สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, 2551) ประกอบกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวด 3 มาตรา 11 ระบุให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดการความรู้กับองค์กรแห่งการศึกษามีความเกี่ยวข้องส่งเสริมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (บุญดี บุญญาภิกิจ, และคนอื่น ๆ, 2549, หน้า 25) โดยมีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม อีกทั้งร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) หมวดหมายที่ 12 มุ่งหวังให้ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต จำนวน 2 เป้าหมาย ได้แก่ การพัฒนาคนสำหรับยุคใหม่ โดยการพัฒนาคนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติการพัฒนา กำลังคนสมรรถนะสูงสอดคล้องกับความต้องการของภาคการผลิตเป้าหมาย สามารถสร้างงานอนาคต และสร้างผู้ประกอบการอัจฉริยะที่มีความสามารถในการสร้างและใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม รวมทั้งการมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรมด้วยการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทางเลือกในการเข้าถึงการเรียนรู้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถเรียนในระบบการศึกษาปกติ

ซึ่งที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการก็ได้เริ่มแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) เห็นได้ชัดว่ายุทธศาสตร์การพัฒนาเร่งรัดคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาเป็นมาตรฐานการพัฒนาบริหารจัดการความรู้ทุกหน่วยงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเป็นนโยบายรองรับไว้เช่นเดียวกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2550, หน้า 9 - 12) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ให้ความสำคัญในการจัดการความรู้ในองค์การอันหมายถึง การมีรูปแบบที่ชัดเจนของการรวบรวมความรู้ที่มีในองค์การ ซึ่งกระจุกกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสารมาพัฒนาให้เป็นองค์ความรู้ การถ่ายทอดและแบ่งปัน ความรู้อย่างเป็นระบบ จากคำรับรองการปฏิบัติราชการ ปีงบประมาณ 2550 ตัวชี้วัดที่ 12 ระดับความสำเร็จของการจัดการความรู้เพื่อสนับสนุนประเด็นยุทธศาสตร์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 52) ในบรรดาองค์การประเภทต่าง ๆ นั้น สถานศึกษาซึ่งเป็นองค์การให้บริการที่ผูกพันกับเรื่องการเรียนการสอนเป็นหลัก และเป้าหมายสุดท้ายของโรงเรียนก็คือ การเรียนรู้ของนักเรียนควรเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มากที่สุด (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2546, หน้า 1) ดังนั้นการจัดการความรู้ในสถานศึกษา มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่มุ่งเป้าหมายไปที่คุณภาพผู้เรียนซึ่งเป็นกลไกสำคัญคือ ความรู้ความสามารถของบุคลากรในสถานศึกษานั้น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 8) ส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ได้ดำเนินการส่งเสริมสถานศึกษาให้มีการจัดการความรู้ตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา โดย 1) จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครู 2) คัดเลือกสถานศึกษาแกนนำเข้าร่วมดำเนินการวิจัยกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษา และ 3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 มีนโยบายจัดทำคำรับรองการปฏิบัติราชการและมีตัวชี้วัดการจัดการความรู้ในสถานศึกษาให้ทุกสถานศึกษาดำเนินการจัดการความรู้ตามนโยบายดังกล่าว ด้วยเนื่องจาก 1) คุณภาพการศึกษา ประสบปัญหาด้านมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง 2) การบัญญัติให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคล จากหลักการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา กำหนดแบ่งเป็นเขตพื้นที่การศึกษาและรวมโรงเรียนในสังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ คือ โรงเรียนที่เคยสังกัดกรมสามัญศึกษาเดิมกับโรงเรียนที่เคยสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติให้รวมอยู่ในสังกัดเดียวกันคือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานทำให้ประสบปัญหาหลายประการ ดังนี้ 2.1) เกิดวัฒนธรรมย่อยในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นอุปสรรคมากกว่าส่งเสริมการทำงาน เช่น การเรียนรู้ร่วมกันของสถานศึกษาหรือบุคลากรในสถานศึกษาหรือมีวัฒนธรรมการทำงานของแต่ละหน่วยงานที่แตกต่างกันมีความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงานและประสบการณ์การปฏิบัติที่แตกต่างกัน 2.2) การไม่ปรับเปลี่ยนนิสัยทัศนในการทำงานและการกระจายอำนาจการทำงานทำให้มีภาระงานมากขึ้น 2.3) การไม่เรียนรู้ภารกิจ บทบาทหน้าที่ ทำให้เกิดความล่าช้าขาดประสิทธิภาพ

ในส่วนการจัดการความรู้เกิดปัญหา 1) สถานศึกษาขาดความต่อเนื่องในการจัดการความรู้ 2) สถานศึกษาขาดโครงสร้างฐานการจัดการความรู้ 3) ขาดแรงจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าสู่กระบวนการจัดการความรู้ 4) บุคลากรในสถานศึกษาขาดความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ไม่สามารถเชื่อมโยงหรือถ่ายทอดความรู้ลงไปสู่การปฏิบัติได้ 5) ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสระบุรี เขต 1, 2564, หน้า 3 - 4) ประกอบกับปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3)

พ.ศ. 2553 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 กำหนดให้แยกประเภทสถานศึกษาเป็นโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพื่อบริหารและจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 28)

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยมีความสนใจการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ว่าอยู่ในระดับการปฏิบัติ ตลอดจนการมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการความรู้ ลงสู่การปฏิบัติตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) อย่างไรบ้าง โดยผู้วิจัยทำการศึกษาจากผู้บริหารและครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ใน 4 ด้าน คือ 1) การแสวงหาความรู้ 2) การสร้างความรู้ 3) การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ และ 4) การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์ในตำแหน่ง การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ขนาดของสถานศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

1. เป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการความรู้ให้กับผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1
2. สามารถนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นฐานข้อมูลเพื่อนำผลการศึกษาไปกำหนดนโยบายพัฒนาความรู้ในส่วนราชการให้มีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอโดยรับรู้ข้อมูล ข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 131 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 173 คน ครู จำนวน 1,343 คน รวมทั้งสิ้น 1,516 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1, 2565)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (Finite Population) จึงคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (พรรรณี ลีกิจวัฒน์, 2554)

ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 316 คน เป็นผู้บริหาร จำนวน 126 คน ครู จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ได้แก่ สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา วิทยฐานะ ประสบการณ์ในตำแหน่ง การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ขนาดของสถานศึกษา

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) ได้แก่ การจัดการความรู้ของสถานศึกษา ใน 4 ด้าน คือ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ และการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในครั้งนี้คือ แบบสอบถามผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ซึ่งแบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามคำถามมีลักษณะเป็น แบบตรวจสอบรายการ (Check-list) จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 คำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับจำนวน 32 ข้อ ดังนี้

- 5 หมายถึง มีระดับการจัดการความรู้มากที่สุด
- 4 หมายถึง มีระดับการจัดการความรู้มาก
- 3 หมายถึง มีระดับการจัดการความรู้ปานกลาง
- 2 หมายถึง มีระดับการจัดการความรู้น้อย
- 1 หมายถึง มีระดับการจัดการความรู้น้อยที่สุด

4. การหาคุณภาพเครื่องมือ

4.1 เสนอแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และโครงสร้างโดยกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับความมุ่งหมายของการวิจัย (Index of Item Object Congruence หรือ IOC) (พรหมณี ลีกิจวัฒน์, 2554, หน้า 47) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

4.2 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยแบ่งตามความเหมาะสมเป็นผู้บริหาร จำนวน 12 คน ครู จำนวน 18 คน นำผลการทดลองใช้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1971) ปรากฏว่าได้ค่าความเชื่อมั่น 0.939 ขนาดตัวอย่างทั้งหมดจากสูตรของ Yamane หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา ถ้าดัชนี IOC คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ข้อคำถามนั้นเป็นตัวแทนลักษณะเฉพาะกลุ่มพฤติกรรมนั้นถ้าข้อคำถามได้มีค่าดัชนีต่ำกว่า 0.5 ข้อคำถามนั้นถูกตัด

ออกไปหรือต้องปรับปรุงใหม่ (พรณี สิกิจวัฒน์, 2554, หน้า 47) ทหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (1971)

4.3 นำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลในการวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และการหาค่าร้อยละ

5.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 2 การวิเคราะห์การจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนคติของผู้บริหารและครู ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ตามสมรรถนะของผู้บริหารและครูจำแนกตามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาการอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และที่ตั้งของสถานศึกษาใช้สถิติทดสอบที (T-test) ส่วนการเปรียบเทียบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe' Method) โดยการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง ระดับการจัดการความรู้ในระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายถึง ระดับการจัดการความรู้ในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง ระดับการจัดการความรู้ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง ระดับการจัดการความรู้ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง ระดับการจัดการความรู้ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. การวิจัยเรื่อง การจัดการความรู้ของสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 สรุปผลดังตาราง 1

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารและ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ในภาพรวม

ข้อที่	การจัดการความรู้ของสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{x}	S.D.	แปลผล
1	การแสวงหาความรู้	4.23	0.41	มาก
2	การสร้างความรู้	3.90	0.44	มาก
3	การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้	3.61	0.53	มาก

ตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ระดับการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารและ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ในภาพรวม (ต่อ)

ข้อที่	การจัดการความรู้ของสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ		
		\bar{x}	S.D.	แปลผล
4	การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์	3.75	0.40	มาก
	ภาพรวม	3.87	0.35	มาก

จากตาราง 1 พบว่า ระดับการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ตามทัศนคติของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.87$, S.D. = 0.35) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้

1.1 การจัดการความรู้ของสถานศึกษาด้านการแสวงหาความรู้ ($\bar{x} = 4.23$, S.D. = 0.41) ตามทัศนคติของผู้บริหารและครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้รับความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต การฝึกอบรมสัมมนา สื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ส่วนรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการแสดงผลงานของครูเป็นประจำทุกปี

1.2 การจัดการความรู้ของสถานศึกษาด้านการสร้างความรู้ ตามทัศนคติของผู้บริหารและครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้จากการทำงานร่วมกัน ส่วนรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ครูผู้สอนมีกระบวนการสร้างความรู้อย่างเป็นระบบ เช่น การทำวิจัย

1.3 การจัดการความรู้ของสถานศึกษาด้านการจัดเก็บและการสืบค้น ความรู้ตามทัศนคติของผู้บริหารและครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$, S.D. = 0.40) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดเก็บความรู้โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดเก็บความรู้ไว้เป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน

1.4 การจัดการความรู้ของสถานศึกษาด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ ตามทัศนคติของผู้บริหารและครูมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ สถานศึกษาสนับสนุนให้ครูมีการนำเสนอความคิดและสร้างระบบการทำงานใหม่ส่วนรายข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ จัดให้มีระบบที่เลี้ยงในการถ่ายทอดความรู้ ภายในสถานศึกษา

2. การเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ในสถานศึกษาตามทัศนคติของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1

2.1 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนคติของผู้บริหารและครู จำแนกตามตำแหน่ง ในภาพรวม พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ด้านการสร้างความรู้และด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

.05 ด้านการแสวงหาความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ผู้บริหารและครุมีที่คณะไม่แตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูจำแนกตามวุฒิการศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ด้านการสร้างความรู้ และด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการแสวงหาความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ ผู้บริหารและครุมีที่คณะไม่แตกต่างกัน

2.3 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูจำแนกตามวิทยฐานะ ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 เมื่อพิจารณาในแต่ละรายด้านพบว่า ด้านการสร้างความรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.4 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูจำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง ในภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่าง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

2.5 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูจำแนกตามการอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ในภาพรวมและรายด้าน ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

2.6 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาในรายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาด้านการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. การจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1

1.1 ด้านการแสวงหาความรู้ ได้แก่ สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้รับความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต การฝึกอบรมสัมมนาสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ ในหน่วยงาน และเข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานอื่นที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัดเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ แหล่งสืบค้นในปัจจุบันมีความหลากหลาย ผู้บริหารหรือครูสามารถนำความรู้มาบริหารจัดการโดยใช้ระบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (1996) กล่าวว่า กิจกรรมของการแสวงหาความรู้ประกอบด้วย 1) การแสวงหาและรวบรวมความรู้จากแหล่งภายในองค์กร ได้แก่ 1.1) การให้ความรู้กับพนักงาน เช่น การสอนงาน การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุม การแสดงผลงาน ระบบพี่เลี้ยง เป็นต้น 1.2) การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการลงมือปฏิบัติ 1.3) การดำเนินการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการปฏิบัติงานต่าง ๆ 2) การแสวงหาและรวบรวมความรู้จากแหล่งภายนอกองค์กร ได้แก่ 2.1) การใช้มาตรฐานเปรียบเทียบกับองค์กรอื่น 2.2) การจ้างที่ปรึกษา 2.3) การเปิดรับข่าวสารจาก

หลากหลายสื่อ อาทิ สิ่งพิมพ์ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) อินเทอร์เน็ต บทความโทรทัศน์ วิทยุทัศน์ และภาพยนตร์ เป็นต้น 2.4) การตรวจสอบแนวโน้มทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และเทคโนโลยี 2.5) การรวบรวมข้อมูลจากลูกค้า คู่แข่งขันและแหล่งอื่น ๆ 2.6) การจ้างพนักงานใหม่ 2.7) การร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ เพื่อสร้างพันธมิตรและการร่วมลงทุน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาวดี ลาภเจริญ, วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์, และอัจฉรา นิยมภา (2561) เสนอว่า ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งขององค์การเป็นแบบแผนค่านิยมความประพฤติ มีรากฐานมาจากความเชื่อและอุดมการณ์ที่ทุกคนร่วมกันยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมากลายเป็นนิสัย ซึ่งถูกนำมาใช้ร่วมกัน มองวัฒนธรรมองค์การที่มีการปรับตัวต่อสภาพการณ์ต่าง ๆ ส่งผลให้องค์การได้รับความเชื่อถือจากสังคมมุ่งปรับปรุงวัฒนธรรมองค์การให้เข้มแข็งสามารถมุ่งสู่ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้

1.2 ด้านการสร้างความรู้ ได้แก่ สถานศึกษาจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้เกิดความรู้จากการทำงานร่วมกัน อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัด นำแนวทางในการทำงานของตนเองมาถ่ายทอดความรู้จากการทำงานร่วมกัน นำความรู้ของแต่ละคนมาผสมผสานกับความรู้ขององค์การสร้างความรู้จากการลงมือปฏิบัติร่วมกันแก้ปัญหา ร่วมกันอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับแนวคิดของ บดินทร์ วิจิตร (2549) กล่าวว่า การสร้างความรู้ หมายถึง การมุ่งมาเนสร้างนวัตกรรมไปจนถึงการทำวิจัย และสามารถเกิดขึ้นได้จากคนที่มีความสามารถได้มองเห็นความสัมพันธ์ใหม่ ๆ และนำองค์ประกอบต่าง ๆ ของความรู้ที่มีอยู่ร่วมกัน โดยอาศัยการใช้เหตุผลแบบอุปนัย (จากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม) และความรู้ยังเกิดขึ้นจากการแก้ปัญหา การทำโครงการสาธิตการทดลอง ซึ่งอาจเป็นความรู้ที่มีคุณค่าต่อองค์การมากที่สุดและสอดคล้องกับงานวิจัยของ กานต์สุดา มาฆะศิริานนท์ (2546) กล่าวว่า กิจกรรมของการสร้างความรู้ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายในการจัดการความรู้และนวัตกรรมต่าง ๆ ไว้ในวิสัยทัศน์ขององค์การ 2) การประกาศนโยบาย ประชาสัมพันธ์ ท้า้องค์การเพื่อให้บุคลากรเกิดการสร้างความรู้ นวัตกรรมใหม่ ๆ 3) การจัดกิจกรรมเพื่อให้บุคลากรคิดสร้างสรรค์ผลงานใหม่ 4) การรวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ 5) วิเคราะห์และสังเคราะห์ความรู้เดิมเข้ากับความรู้ใหม่ 6) ทดลองใช้ความรู้ที่องค์การสร้างขึ้นใหม่ 7) ประกาศเป็นองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ขององค์การมีขั้นตอนคือ กำหนดนโยบายในการสร้างความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ประกาศนโยบายและประชาสัมพันธ์ทั่วทั้งสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรเกิดการสร้างความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ จัดกิจกรรมเพื่อให้บุคลากรเกิดความคิดสร้างสรรค์กับผลงานใหม่ ๆ รวบรวมความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งทั้งสถานศึกษาและประกาศเป็นองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ของสถานศึกษา

1.3 ด้านการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ ได้แก่ สถานศึกษามีการจัดเก็บความรู้โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เป็นเช่นนี้ เพราะ ว่า หน่วยงานต้นสังกัดอยากให้สถานศึกษาจัดเก็บความรู้ไว้เป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน จัดระบบการค้นหาคำถามได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว และเผยแพร่วิธีการค้นหาคำถามแก่บุคลากรและสอดคล้องกับ พรพิมล ทรราชภิรมย์โชค (2550) กล่าวว่า การจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ หมายถึง การวางแผนข้อมูลของหน่วยงานให้มีรูปแบบที่สามารถสืบค้นและง่ายต่อการนำไปใช้ โดยจัดระบบตามหลักและวิธีการทำงาน เช่น การกำหนดระบบข้อมูลจำแนกตามส่วนงานที่รับผิดชอบ ข้อมูลด้านบริหารงานบุคคล ข้อมูลงานสารบรรณ ข้อมูลงานพัสดุ เป็นต้น โดยมีกรวางโครงสร้างความรู้เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการจัดเก็บและค้นคืนความรู้ที่เหมาะสมสำหรับหน่วยงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ (2550, หน้า 6 - 7) กล่าวว่า กิจกรรมของการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ คือ 1) การจัดเก็บ

ความรู้ 2) จัดหมวดหมู่ความรู้ให้เหมาะสมต่อการใช้งานและค้นหาได้ง่ายเพื่อบุคลากรสามารถสืบค้นนำไปประยุกต์ใช้งานได้ถูกต้อง รวดเร็ว

1.4 ด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ ได้แก่ สถานศึกษานับสนุนให้ครูมีการนำเสนอความคิดและสร้างระบบการทำงานใหม่ที่เป็นเช่นนี้ เพราะผู้บริหารและหน่วยงานต้นสังกัดต้องการสนับสนุนให้ครูมีการนำความรู้ในตัวบุคลากรมาพัฒนาการทำงาน เพื่อสร้างระบบการทำงานให้เป็นระบบใหม่ และเพื่อกระจายและถ่ายทอดไปอย่างรวดเร็วและเหมาะสมทั่วสถานศึกษา และสอดคล้องกับ พรพิมล ھرรษาภิมยโชค (2550) กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้และการนำไปใช้ หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่สร้างให้เกิดความสัมพันธ์ อันก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยมีกระบวนการเป็นขั้นตอนของการจัดการความรู้ เริ่มตั้งแต่การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบการนำความรู้ไปใช้และการประเมินผล สอดคล้องกับ แนวคิดของ Marquardt (1996) กล่าวว่า การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ หมายถึง การเคลื่อนย้าย ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้กระจายและถ่ายทอดไปอย่างรวดเร็วและเหมาะสมทั่วทั้งองค์การ โดยอาศัยกลไก อิเล็กทรอนิกส์ การไหลของสารสนเทศ และความรู้อะหว่างคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง เป็นไปได้ทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจ

2. การเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1

2.1 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครู จำแนกตามตำแหน่ง ภาพรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า บุคคลที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารต้องผ่านการอบรมหลักสูตรผู้บริหารสถานศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด ดังนั้นจึงทำให้มีความรู้ ความเข้าใจ และมีวิสัยทัศน์ในการจัดการความรู้แตกต่างกับครู ซึ่งสอดคล้องกับ บุญส่ง หาญพานิช (2546) เรื่องการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถานศึกษาผลการศึกษา พบว่า ผู้บริหารใช้ความรู้ที่ฝังลึกมากกว่าความรู้ที่ชัดแจ้ง ครูจะใช้ทั้งความรู้ที่ฝังลึก และความรู้ที่ชัดแจ้ง ในภาพรวมแตกต่างกัน

2.2 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู จำแนกตามวุฒิการศึกษาในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงกว่า ย่อมมีความรู้ ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ ได้ดี รวมถึงการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลกว่า ดังนั้นผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จึงมีทัศนะแตกต่างกับผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีสอดคล้องกับ แนวคิดของ Salis, & Jones (2002, pp. 126 - 129) กล่าวว่า สถานศึกษาที่มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างทีมงานได้ดี และมีความเป็นผู้นำความรู้ในสังคม

2.3 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู จำแนกตามวิทยฐานะ ในภาพรวมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้บริหารและครูที่มีวิทยฐานะสูงกว่าจะมีกระบวนการในการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพและมีเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง สามารถใช้เทคโนโลยีพัฒนางานและกระทำคู่มือประกอบการทำงาน มีระบบการจัดการข้อมูลที่ดีกว่า สอดคล้องกับ กานต์สุดา มาฆะศิรานนท์ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์การภาคเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการขององค์การ ภาคเอกชนเกี่ยวกับการจัดการความรู้ 2) เพื่อศึกษาความคิดเห็น

ของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการกำหนดสิ่งที่ต้องเรียนรู้ การแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การเก็บและการสืบค้นความรู้ การถ่ายโอนและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในองค์กรภาคเอกชน และ 3) เพื่อนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชนผลการวิจัยพบว่า ระบบการจัดการความรู้สำหรับ องค์กรภาคเอกชนประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ผู้นำ ผู้บริหารองค์กร 2) วิสัยทัศน์การจัดการความรู้ 3) พันธกิจการจัดการความรู้ 4) นโยบายการจัดการความรู้ 5) เป้าหมายการจัดการความรู้ 6) เทคโนโลยี 7) บุคลากรที่ใช้ความรู้ และ 8) ทีมผู้ชำนาญการสำหรับกระบวนการจัดการ

2.4 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่งในภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกันจึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในตำแหน่ง เป็นผู้ผ่านการทำงานมีความรู้ต่าง ๆ ทั้งในหน่วยงานและกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ทำให้มีประสบการณ์ในการทำงานสูง จึงมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะสอดคล้องกับ กานต์สุดา มามะศิริรานนท์ (2546) กล่าวไว้ ว่าการสร้างความรู้ประกอบด้วยการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ซึ่งเกิดจากประสบการณ์และความรู้ของบุคคลหรือทีมอันจะทำให้เกิดความรู้ใหม่ขึ้นมา

2.5 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู จำแนกตามการอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกันจึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารและครูส่วนใหญ่ เคยอบรมความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ คิดเป็นร้อยละ 88.22 และมีไม่เคยอบรมเพียงร้อยละ 11.78 ประกอบกับหน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาส่วนใหญ่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ในสถานศึกษาและสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่น จึงทำให้ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) จัดทำโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม การเพิ่มประสิทธิภาพขององค์การทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้ พบว่า การนำการจัดการความรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การผลที่เกิดขึ้นโดยตรงคือ พัฒนางค์การ พัฒนางาน พัฒนาคนส่วนผลโดยอ้อมคือ ความมั่นคง และความยั่งยืนขององค์การอีกทั้งผลการดำเนินโครงการโดยนำการจัดการความรู้ไปปรับประยุกต์ใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การ

2.6 การเปรียบเทียบระดับสภาพการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู จำแนกตามขนาดของสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้เนื่องจากการจัดแบ่งขนาดของโรงเรียนกับสภาพจำนวนนักเรียนที่มีอยู่ อัตราส่วนของนักเรียนโรงเรียนแต่ละขนาดไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ส่งผลต่อกระบวนการในการจัดการความรู้แต่ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ หลายด้านสอดคล้องกับ Salis, & Jones (2002) ทำการศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการความรู้ในองค์กร พบว่า องค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ และพันธกิจ กลยุทธ์ องค์ประกอบด้านวัฒนธรรมองค์กร องค์ประกอบด้านองค์การแห่งการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านภาวะผู้นำและการจัดการ องค์ประกอบด้านทีมงานและทีมงานการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านกระบวนการในการแบ่งปันความรู้ การสร้างสรรค์ความรู้และความชำนาญ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งเสริมให้การจัดการความรู้ในองค์กรประสบความสำเร็จ โดยองค์การด้านวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการจัดตั้งคณะทำงานระดับนโยบายที่เป็นผู้บริหารระดับสูงของเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 เพื่อทำหน้าที่กำหนดทิศทางการดำเนินงานด้านการจัดการความรู้ของสถานศึกษาในสังกัด เพื่อกำกับติดตาม และประเมินผลการขับเคลื่อนระดับการจัดการความรู้ รวมทั้งการจัดสรรทุนสนับสนุนกิจกรรมกระบวนการจัดการความรู้ ให้เป็นไปตามนโยบายก่อให้เกิดการถ่ายโอนความรู้และนำไปใช้ต่อไป

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านการแสวงหาความรู้ ในรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการจัดกิจกรรมการแสดงผลงานของครูเป็นประจำปี ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาหรือเขตพื้นที่การศึกษาควรให้มีการจัดแสดงผลงานหรือผลปฏิบัติงานที่ดีของครูเป็นประจำทุกปี

2. ด้านการสร้างความรู้ ในรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูผู้สอนมีกระบวนการสร้างความรู้อย่างเป็นระบบ เช่น การทำวิจัย ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องสร้างความรู้มีกระบวนการอย่างเป็นระบบ โดยครูผู้สอนจะต้องสร้างนวัตกรรมไปจนถึงการทำวิจัยหรือการแก้ปัญหาการ ทำโครงการสาคิต การทดลอง เป็นการสร้างความรู้ต่อองค์กรมากที่สุด เพราะครูผู้สอนขาดทักษะและความสามารถในการสร้างความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ ในการทำวิจัย

3. ด้านการจัดเก็บและการสืบค้นความรู้ ในรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สถานศึกษามีการจัดเก็บความรู้ไว้เป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องจัดเก็บความรู้ไว้เป็นหมวดหมู่ที่ชัดเจน จัดให้เป็นระบบในการค้นหาความรู้ได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว เพราะทำให้ง่ายต่อการสืบค้นข้อมูล เพื่อนำไปประยุกต์ใช้งานได้อย่างทันเวลาและตรงตามความต้องการ เพราะส่วนมากสถานศึกษาจะจัดเก็บข้อมูลไม่มีระบบไม่เป็นหมวดหมู่ เนื่องจากขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา

4. ด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ ในรายชื่อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ จัดให้มีระบบที่เลี้ยงในการถ่ายทอดความรู้ภายในสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีระบบที่เลี้ยงในการถ่ายทอดความรู้ภายในสถานศึกษา โดยมีหัวหน้าแต่ละฝ่ายและกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อให้พี่เลี้ยงคอยดูแลในเรื่องการทำงานในสถานศึกษา เพราะปัจจุบันบุคลากรใหม่ ๆ ขาดการนิเทศและการติดตามการสอนในสถานศึกษาอีกทั้งสถานศึกษาควรจัดให้มีกระบวนการในการสร้างระบบพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรสร้างมาตรฐานของครูต้นแบบในการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้แก่นักเรียนและการทำงานของครูในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาด้านการจัดการความรู้ของสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาในลักษณะเดียวกัน โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลในรูปแบบอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์การใช้เทคนิคเดลฟาย เป็นต้น เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ผลการจัดการความรู้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการความรู้ในสถานศึกษาของผู้บริหารและครู เช่น ระดับของการจัดการศึกษาบริบทของสถานศึกษา วัฒนธรรมขององค์การ หรือตัวแปรอื่น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- _____. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. ราชกิจจานุเบกษา ปีที่ 65 ฉบับที่ 3. สืบค้น มกราคม 8, 2565 จาก <https://pub.nstda.or.th/gov-dx/wp-content/uploads/2021/09/20100722-National-Education-no-3.pdf>.
- กานต์สุดา มาฆะศิริรานนท์. (2546). การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัจจ์ชานันต์ ธรรมจินดา. (2556). รวมสุดยอดแนวคิดการจัดการสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2551). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS. กรุงเทพฯ: บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ธีระ รุณเจริญ. (2550). การพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- บดีนทร์ วิจารณ์. (2549). การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: เอ็กเปอร์เน็ท.
- บุญดี บุญญาภิจ, และคนอื่น ๆ. (2549). การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จีรวัฒน์เอ็กซ์เพรส.
- บุญส่ง หาญพานิช. (2546). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ. (2550). การจัดการความรู้ Knowledge Management. พระนครศรีอยุธยา: เทียนวัฒนา.
- พรพิมล ทรราชภิรมย์โชค. (2550). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรรณณี ลีกิจวัฒน์. (2554). การวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 6 ปรับปรุงแก้ไข). กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2558). ปฏิรูปการเรียนรู้: ปฏิรูปการศึกษาจากล่างขึ้นบน. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2546). โรงเรียนองค์กรแห่งการเรียนรู้แนวคิดทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม. (2551). รายงานประจำปี 2550 สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม “ตามรอยความสำเร็จ KM ประเทศไทย”. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.

- สุภาวดี ลาภเจริญ, วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์, และอัจฉรา นิยมภา. (2561, มกราคม - เมษายน). ปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. **วารสารการบริหารและนวัตกรรมการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1(1), 81 - 98**
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1. (2564). **กระบวนการจัดการความรู้**. สระบุรี: หน่วยศึกษานิเทศก์.
- _____. (2565). **เครือข่ายโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 1**. สืบค้น
กุมภาพันธ์ 15, 2565, จาก <https://srb1.go.th/>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). **นโยบาย สพฐ. ปี 2551**. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). **แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579**. กรุงเทพฯ: พริกหวาน
กราฟฟิค.
- Boyett, J. H., & Boyett, J. T. (1988). **The Guru Guide: The Best Ideas of The Top Management Thinkers**. New York: John Willey & Sons.
- Cronbach, L. J. (1971). **Essentials of Psychological Testing** (4 ed.). New York: McGraw-Hill.
- Marquardt, M. J. (1996). **Building the Learning Organization**. New York: McGraw-Hill.
- Sallis, E., & Jones, G. (2002). **Knowledge Management in Education**. London: Kogan Page.
- Yamane, T. (1967). **Elementary Sampling Theory**. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.